

Затверджено
рішенням вченої ради ННЦГО
прот. № 1 від 11 вересня 2023 р.

Рекомендовано на засіданні кафедри
Іноземних мов
прот. № 1 від 11 вересня 2023 р.

СИЛАБУС з дисципліни

Вступ до міжкультурної комунікації

Семестр 1, 2023/2024 н.р.

освітній рівень перший (бакалавр)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 035 Філологія

освітня програма: - переклад та англійська мова і література (ПАМіЛ)

Час та аудиторія проведення занять згідно розкладу <http://rasp.kart.edu.ua/>

Команда викладачів:

Донець Павло Миколайович, donets.inyazdep@kart.edu.ua

Контакти: +38 (057) 730-10-43, e-mail: in_yaz@kart.edu.ua

Години прийому та консультацій: 14.00-16.00 (Вівторок)

Web-site: <http://www.ukrsurt.com.ua/>

<http://kart.edu.ua/mat-po-fak-ua/mat-fac-upp-ua>

<http://www.ukrsurt.com.ua/>

Анотація курсу: формування у студентів компетенції, необхідні для успішної комунікації з представниками інших культур як у безпосередньому спілкуванні, так і при сприйнятті іншопольтурних текстів, як в умовах рідної країни, так і в чужому міжкультурному оточенні, а також для успішної діяльності в ролі перекладача.

Основним завданням вивчення навчальної дисципліни «Вступ до теорії міжкультурної комунікації» є ознайомити студентів з історією виникнення і теоретичними основами міжкультурної комунікації; дати їм можливість опанувати основні поняття та термінологію МКК, вивчити моделі і структурні компоненти міжкультурної комунікації; скласти собі уявлення про основні типи лінгвокультурних контрастів і засоби їх нейтралізації.

Мета курсу: формування компетенцій

- 1. Ціннісно-смыслову компетентність** (формування та розширення світогляду студента в області всебічного використання іноземної мови в діловому середовищі);
- 2. Загальнокультурну компетентність** (розуміння культурних, історичних та регіональних особливостей англосовних країн для міжкультурної комунікації та ведення партнерських відносин);
- 3. Навчально-пізнавальну компетентність** (формування у студента зацікавленості до вивчення іноземної мови з подальшим використанням одержаних знань у професійній діяльності з метою розвитку креативної складової компетентності; оволодіння розмовними та письмовими навичками; здатність студента формувати цілі дослідження та, з метою їх вирішення, вміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях при спілкуванні іноземною мовою);
- 4. Інформаційну компетентність** (розвиток вмінь студента до самостійного пошуку, аналізу, структурування та відбору потрібної інформації з іноземних джерел в рамках професійної діяльності);
- 5. Комунікативну компетентність** (розвиток у студента навичок роботи в команді шляхом реалізації групових проектів, вміння презентувати власний проект та кваліфіковано вести дискусію у досліджуваній сфері

іноземною мовою);

6. Компетентність особистісного самовдосконалення (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції та самопідтримки; підтримка постійної жаги до самовдосконалення та самопізнання, шляхом постійного пошуку нетрадиційних підходів).

Обсяг занять

Обсяг:	3 кредити ЄКТС
Кількість модулів:	2
Звітність:	Заліки
Лекцій за семестрами, год	15
Практичних занять за семестрами, год	15
Самостійної роботи за семестрами, год	60

Тематика (зміст) лекційних занять Модуль 1

Тема 1. Предмет і задачі курсу, історія становлення теорії міжкультурної комунікації як науки

Предмет курсу «Вступ до міжкультурної комунікації». Завдання та цілі вивчення даного предмету. Місце курсу в професійній підготовці перекладача. Становлення міжкультурної комунікації як теоретичної та академічної дисципліни в США та Європі. Праці Едуарда Холла. Культура як наукове поняття. Структура культури та її основні різновиди. Матеріальна та духовна культура. Культура та цивілізація. Етнічна культура. Розвиток культури в епоху глобалізації.

Тема 2. Культурно-антропологічні і теоретичні основи міжкультурної комунікації

Етноцентризм як спосіб сприйняття культури. Історичні витоки етноцентризму та його місце в міжкультурній комунікації. Культурний релятивізм як теоретична і методологічна основа міжкультурної комунікації. Уільям Самнер як засновник теорії культурного релятивізму. Методи вивчення культурних систем. Пояснювальний,

функціональний, критичний підходи до міжкультурної комунікації.

Тема 3. Засвоєння культури в процесі соціалізації та інкультурації

Соціалізація як процес засвоєння особистістю культурних норм. Інкультурація як засвоєння конкретної культури. Цілі та особливості інкультурації та соціалізації. Первинна та вторинна стадії інкультурації. Складові елементи інкультурації.

Тема 4. Міжособистісна комунікація при міжкультурному спілкуванні

Кодування та декодування інформації. Елементарні функції мови: номінація, предикація та локація. Семантика, синтактика та прагматика. Інтерактивна модель міжособистісної комунікації. Зворотній зв'язок в міжособистісній комунікації. Ефективність комунікації та фактори, які впливають на неї. Культурні цінності та їх роль в комунікації. Культурні норми. Роль традицій та обрядів в культурі. Право та мораль і їх відображення в міжкультурному спілкуванні. Культурні правила і ролі. Культурна дистанція. Когнітивна та поведінкова невпевненість при міжкультурній комунікації.

Модуль 2

Тема 5. Особливості вербальної комунікації при міжкультурному спілкуванні

Мова як елемент культури. Мовна складова комунікації. Структура мовної складової комунікації. Вплив мови на мислення. Мовна картина світу. Поняття як засіб концептуального пізнання світу. Еквівалентна та безеквівалентна лексика. Проблеми відносно еквівалентної лексики. Прецедентні імена та висловлювання.

Тема 6. Невербальна та паравербальна комунікація в умовах взаємодії культур

Фізіологічні та культурно-специфічні основи невербальної комунікації. Мова тіла, та мова жестів. Невербальні компоненти комунікації. Міміка та її використання в комунікації. Кінетика тіла та її роль в комунікації. Проксеміка як використання простору. Тактильна комунікація. Одяг, прикраси, зовнішній вигляд і їх роль в комунікації. Паравербальна комунікація – інтонація, тональність, гучність мовлення.

Тема 7. Акультурація як засвоєння іншої культури, етапи засвоєння чужої культури

Стереотипи в розумінні чужих культур. Джерела формування та функції культурних

стереотипів. Роль стереотипів в міжкультурній комунікації. Поняття акультурації. Асиміляція та інтеграція культур. Культурний шок як наслідок зіткнення з чужою культурою та шляхи його подолання. Модель засвоєння чужої культури М. Бенета. Етапи засвоєння чужої культури: визнання, адаптація, інтеграція.

Тема 8. Формування міжкультурної компетентності, поняття полікультурної особистості

Поняття міжкультурної компетентності. Шляхи формування міжкультурної компетентності. Міжкультурний тренінг. Ефективна міжкультурна комунікація та засоби її досягнення. Комунікативна сумісність. Полікультурна особистість.

Тематика (зміст) практичних занять

Культура і поведінка. Культура і цінності. Культурна ідентичність. Проблема «чужої культури» та етноцентризм. Культура і мова. Спілкування і комунікація. Види комунікації. Вербальна і невербальна комунікація. Міжособистісна комунікація та її особливості. Акультурація в міжкультурній комунікації. Культурний шок в засвоєнні чужої культури. Конфлікт культур. Лінгвоетнічний бар'єр та засоби його подолання

Тематика (зміст) самостійної роботи

Місце та обставини комунікації. Вертикальна і горизонтальна комунікація. Роль емпатії в комунікації. Система культурних цінностей. Звичай і традиції та їх вплив на комунікацію. Обряди та комунікативні складнощі. Морально-правові фактори в комунікації. Соціалізація та інкультурація. Вертикальна та горизонтальна трансмісія в інкультурації. Етноцентризм. Культурна ідентичність. Культурна та мовна картини світу. Гіпотеза Сапіра-Уорфа. Особливості вербальної комунікації. Складові невербальної комунікації. Висококонтекстні та низькоконтекстні культури. Стили спілкування. Контактні та дистантні культури.

Тематика (зміст) лабораторних занять.

Не передбачено навчальним планом.

Тематика (зміст) семінарських занять.

Не передбачено навчальним планом.

Рекомендована література:

Основна:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. К.: ВЦ «Академія», 2009. 344 с.
2. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підруч. Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2011. 350 с.
3. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. К: ВЦ «Академія», 2010. 312 с.
4. Donet P.N. Foundations of general theory of the intercultural communication. Har'kov: Shtrih, 2001. 384 p.
5. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Навч. посібник для університетів. Київ: Академія, Серія "Альма-матер". 285 с.
6. Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку : тези II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Переяслав-Хмельницький, 15 березня 2019 року). 2019. 233 с.
7. Сенченкова Т. Комунікація як чинник діалогу культур [Електронний ресурс] Держава і суспільство. С. 379-384. Режим доступу до журн.: <http://www.scribd.com/doc/53461757/%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D1%83%D0>.

Допоміжна:

1. Дегтярьова К. В. Основи теорії мовної комунікації : навч.-метод. посіб. Полтава, 2012. 70 с.
2. Воротняк Л. І. Моделювання ситуацій міжкультурної комунікації в процесі навчання іноземної мови магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах [Електронний ресурс] // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2010. Вип. 3. Режим доступу до журн.: [http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Vnadps/20103/10_vlipnz .pdf](http://www.nbu.gov.ua/ejournals/Vnadps/20103/10_vlipnz.pdf).
3. Климова К. Я. Основи культури і техніки мовлення [Текст] : навч. посіб. 2-е вид., випр. і допов. К.: Ліра, 2007. 240 с.
4. Косенко Ю.В. Основи мовної комунікації: навч. посіб. Суми: СДУ, 2011. 187 с.
5. М'язова І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз): автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії». К, 2008. 18 с.
6. Bibler V.S. Dialog. Consciousness. Culture. М.: Prosveshhenie, 1989. P. 47.
7. Bolten J. Interkulturelle Kommunikation. Texte und Übungen zum interkulturellen Handeln. Sternenfels: Wiissenschaft und Praktik, 2003. 396 P.

8. Lin M. Is There an Essential Difference between Intercultural and Intracultural Communication? Intercultural Communication. 2003-2004. № 6.

<http://www.immi.se/intercultural/nr6/lin.htm>

9. Porter, R.E. & Samovar, L. A, eds. Intercultural Communication: A reader. Fifth edition. Belmont: Wadsworth Publishing Company, 1988. 340 p.

10. Ter-Minasova S.G. Language and the Intercultural Communication. M.: Slovo, 2000. 265 p.

Інформаційні ресурси в інтернеті:

1. <http://metod.kart.edu.ua/>

2. Лінгвістичний портал з української мови [Електронний ресурс] .– Режим доступу : www.mova.info.

3. Український правопис [Електронний ресурс].– Режим доступу : www.pravopys.net.

4. Словники он-лайн [Електронний ресурс].– Режим доступу : www.rozum.org.ua<http://bookree.org/reader?file=671650&pg=5>

Сайт «Медіаграмотність» <http://osvita.mediasapiens.ua/>

Вимоги викладача: студент повинен розуміти, що його поведінка та дії знаходяться під пильною увагою товаришів, батьків, викладачів, потенційних роботодавців і суспільства та визначають обличчя Університету. Виходячи з цього, студенти мають поводитися таким чином, щоб підтримувати високу репутацію Університету. Студент Університету старанно і чесно навчається з метою здобуття високоякісної освіти і навичок для задоволення своїх потреб, вимог держави, роботодавців, суспільства.

Порядок оцінювання результатів навчання:

Порядок оцінювання результатів навчання визначається Положенням про контроль та оцінювання якості знань студентів в Українському державному університеті залізничного транспорту.

Формування оцінки за 100-бальною шкалою

Максимальна кількість балів	
Вид контролю	Сума балів
Поточний контроль:	до 60
1) опрацювання матеріалу практичного заняття;	до 30
2) виконання домашніх завдань;	до 20
3) робота з різноманітними джерелами інформації по темі	до 10
Модульний контроль	до 40

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач вищої освіти за модуль, становить **100** (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів модульний контроль). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає оцінку за семестр.

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки і індивідуального навчального плану (при успішній здачі іспиту) здобувача вищої освіти, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (відмінно, добре, задовільно (незадовільно) та шкали ECTS (A, B, C, D, E, F).

Визначення назви за національною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS Оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік або екзамен (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Команда викладачів:

Донець Павло Миколайович (<https://kart.edu.ua/staff/donec-pavlo-mikolajovich>).

Отримав ступінь д.філол.н. за спеціальністю 10.02.15 загальне мовознавство у 2012 р.

Напрямки наукової діяльності: міжкультурна комунікація, контрастивна лінгвокультурологія, лінгвокраїнознавство, теорія перекладу, когнітивна лінгвістика.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Заплановані загальні компетентності (ЗК), фахові компетентності (ФК) та результати навчання (РН):

ЗК 04. Здатність бути критичним і самокритичним, володіти культурою мислення;

ЗК 05. Здатність учитися і оволодівати сучасними знаннями, узагальнювати сприйняту інформацію, ставити цілі і обирати шляхи їх досягнення;

ЗК 06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 08. Здатність працювати в команді та автономно;

ЗК 09. Здатність спілкуватися іноземною мовою;

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ФК 01. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ;

ФК 02. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні;

ФК 03 Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються, критично осмислювати лінгвістичні теорії, концепції, підходи та використовувати їх у перекладацькій діяльності.

ФК 04. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію, застосовувати комунікативні стратегії (риторичні та стилістичні) відповідно до прийнятих норм у різних сферах комунікації та використання їх для вирішення професійних задач;

ФК 06. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формах, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя;

ФК-07 Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу мовних матеріалів для забезпечення комунікативних завдань в тому числі й у галузі залізничного транспорту;

ФК-12 Здатність до організації ділової комунікації, виявлення та уникнення конфліктних ситуацій у міжкультурній комунікації в професійній діяльності.

РН-1 Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефаківцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

РН-2 Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

РН-3 Організувати процес свого навчання й самоосвіти, узагальнювати отримані знання, вивчати нові тенденції та підходи для подальшого використання у професійній діяльності чи зміни вектора працевлаштування.

РН-5 Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо

РН-6 Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

РН-14 Використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

Кодекс академічної доброчесності:

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodex.pdf>. Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання навсі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями:

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій. Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>